

روایت‌های تبشیری

هانیهال گورگیز

«مفتاح الصدق» یا «مفتاح الاسرار» الوهیت مسیح (KEY OF MYSTERIES) و «طریق الحیات» یا «راه زندگی» (THE WAY OF LIFE) که نسخه تجدید نظر شده آن سال ۱۹۲۰ م ۱۳۰۹ ش در ۱۹۴ صفحه چاپ شد.

بیش از این از نگارش و چاپ کتاب توسط میسیون بازل اطلاعی در دست نیست، ولی بارها میسیون به چاپ جزوات مذهبی به زبان فارسی و توزیع آن‌ها بین فارسی زبانان علاقمند اقدام کرده است.

۲- انجمن میسیون کلیسای که میسیون انگلیکان نیز گفته می شود، در شهرهای عمده جنوب ایران یعنی شیراز، یزد، کرمان و حتی اصفهان فعالیت داشته و اعضای آن کتاب‌های متعددی به شرح زیر را چاپ و منتشر کرده‌اند:

۱- نماز نامه کلیسای ایران - در سال ۱۸۸۲ م / ۱۲۶۱ ش از روی نمازنامه رایج در کلیساهای انگلیس به فارسی ترجمه و چاپ شد. در سال ۱۸۹۶ م / ۱۲۷۵ ش همین کتاب با اندک تغییراتی به چاپ دوم رسید. چاپ سوم در سال ۱۹۲۵ م / ۱۳۱۴ ش در چاپخانه «گلپه‌زار» یزد در ۲۲۵ صفحه انجام شد.

۲- نور الانوار - منتخبی است از عهد عتیق و عهد جدید که در اصفهان به سال ۱۸۸۶ م / ۱۲۶۵ ش تألیف و در لندن چاپ شد. چاپ دوم آن نیز در سال ۱۹۲۵ م / ۱۳۰۴ ش در انگلستان انجام شد.

۳- کتاب سیاه کوچک - با ۷۵ سرود که در فاصله سال‌های ۱۹۱۰ تا ۱۹۲۰ م / ۱۲۹۹-۱۲۸۸ ش منتشر شد و مهمترین کتاب میسیون محسوب می‌شد.

۴- روح مسیح تألیف مری (MARY). مترجمان این کتاب دکتر استیوارت و امان الله خان بهی هستند. ناشر آن انجمن ترویج مسیحیت در لندن است که سال ۱۹۲۷ م / ۱۳۰۶ ش در ۲۴ صفحه چاپ شد.

۵- سرود به زبان فارسی و با آهنگ شرقی - در

میسیون (مبلغ) های مذهبی مانند اگوستین های پرتغالی، کارملیت های ایتالیایی و کپوچینی های فرانسوی در اوایل قرن هفدهم یا کمی پیش از آن به دربار پادشاهان صفوی اعزام و در اصفهان ساکن شدند. این هیأت‌ها هر کدام به تهیه لغت نامه‌های فارسی پرداختند، ولی چون در زبان فارسی به اندازه کافی مهارت نداشتند تا در جهت تبلیغ دین کتاب‌هایی بنویسند و از آن گذشته وسیله چاپ در اختیار نداشتند، هیچ یک اثری از خود باقی نگذاشتند.

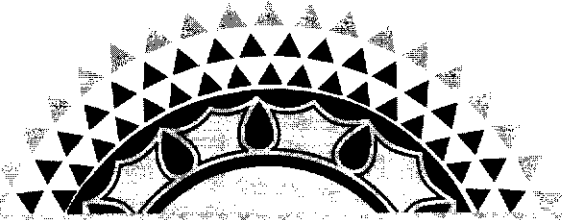
در سده نوزدهم سه سازمان خارجی مسیحی به تدریج در ایران اجازه فعالیت یافتند و هر یک اقدام به چاپ و انتشار کتاب‌های مسیحی زبان فارسی کردند که به ترتیب عبارتند از:

۱- انجمن بازل (BASEL) سوئیس / آلمانی که ابتدا در قفقاز و سپس در شمالغرب ایران فعالیت‌های بیشتری داشت.

۲- انجمن میسیون کلیسای (CHURCH MISSIONARY SOCIETY) که اعضای آن همگی انگلیسی و در جنوب ایران مستقر بودند.

۳- سازمان میسیونری کلیساهای آمریکا که در نواحی شمال و غرب کشور فعالیت داشت.

۱- انجمن بازل کار میسیونری خود را ابتدا در قفقاز و در میان ارمنه و نقاط دیگری در داخل امپراتوری روسیه آغاز کرد ولی بعدها به فکر تبلیغ در میان طوایف گرد ساکن جنوب غرب شهر تبریز افتاد. اولین نماینده میسیون بازل در ایران دکتر فاندلر (DR KARL GOTTLIEBPFANDER) بود که در سال ۱۲۴۸ ق . ۱۸۳۲ م به ایران آمد و در تبریز اقامت کرد. نامبرده از سال‌ها قبل در شوشی قفقاز اقامت داشت و همان‌جا، نزد ایرانیان زبان فارسی را فرا گرفت و پس از آن مضامین موعظه خود را همراه با توضیحاتی به صورت کتاب

مدیر مدرسه دخترانه همدان. این کتاب به چاپ چهارم نیز رسیده است.

۱۶- کتاب سرودهای روحانی - در سال ۱۹۲۵م/ ۱۳۰۴ش در چاپخانه بوستای تهران در ۸۲ صفحه چاپ شد.

۱۷- کتاب بیان اصول و فروع دین مسیحی انجیلی. تألیف ج. ل. پاتر که چاپ دوم آن در ۱۹۲۶م/ ۱۳۰۵ش در چاپخانه فاروس تهران در ۱۳۶ صفحه صورت پذیرفت.

۱۸- کتاب ستاره درخشان - از وان دایک - ترجمه احمد نخستین، معلم کالج آمریکایی تهران که در سال ۱۹۲۶م/ ۱۳۰۵ش در ۸۶ صفحه چاپ شد.

۱۹- مطلب کل دعا - (ME CONKEYS PRAYER) که توسط ج. ل. پاتر ترجمه و با خط نستعلیق، در ۱۹۶ صفحه منتشر شد.

بعدها با توافقی که به عمل آمد دو انجمن اخیر یعنی میسیون کلیسایی انگلیکان و سازمان میسیون آمریکایی پرریز توری با هم ادغام شدند و برای انتشار کتاب‌های مسیحی «بنیاد کمیته ادبیات مسیحی» را در سال ۱۹۲۶م/ ۱۳۰۵ش به وجود آوردند و دکتر وایشم (W.N.WYSHAM) دبیر آن شد. از آن تاریخ به بعد تمامی کتاب‌هایی که چاپ و منتشر می‌شود، متعلق به این بنیاد است.

۱- عقیده یکنفر ژاپنی در خصوص راه نجات، توسط پولس کمبری تألیف و سال ۱۹۲۷م/ ۱۳۰۶ش در ۹۰ صفحه چاپ شد.

۲- اتمام حجت - این کتاب در سال ۱۹۲۷م/ ۱۳۰۶ش در چاپخانه بیروت لبنان به چاپ رسید.

۳- قاموس کتاب مقدس - از جیمس هاوکس و ویلیام وایشم که توسط حسین حجاری به فارسی ترجمه و در سال ۱۹۲۸م/ ۱۳۰۷ش در ۹۸۸ صفحه در چاپخانه آمریکایی بیروت به چاپ رسید.

۴- تفسیر رساله پولس رسول به رومانیان - تألیف میلی و علی نخستین سال ۱۹۲۸م/ ۱۳۰۷ش. این کتاب در چاپخانه آمریکایی بیروت در ۱۸۲ صفحه به چاپ رسید.

۵- پادشاه محبت - شرح حال عیسی مسیح. تألیف میس کنستانس پادویکه در سال ۱۹۲۹م/ ۱۳۰۸ش در ۱۲۸ صفحه چاپ شد.

۶- شهر درخشان - یک تمثیل روحانی. تألیف اولین گارات (EVELYN R. GARRATT) در سال ۱۹۳۰م/ ۱۳۰۹ش در چاپخانه فاروس تهران چاپ شد.

۷- سرباز خدا در آفریقا - در سال ۱۹۳۰م/ ۱۳۰۹ش در ۶۱ صفحه در چاپخانه نیل چاپ شد.

باست (JAMES BASSET) میسیونر آمریکایی مقیم تهران تکمیل و در سال ۱۸۷۶م/ ۱۲۵۵ش منتشر شد.

۴- سیاحت مسیحی از این جهان به جهان آینده - به وسیله پاتر نام (J.L.POTTER) به فارسی ترجمه و در سال ۱۸۷۷م/ ۱۲۵۶ش به چاپ رسید. مجدداً در سال ۱۹۲۲م/ ۱۳۰۱ش با خط عبدالغفار همدانی به صورت چاپ سنگی در ۴۰۰ صفحه چاپ شد. چاپ چهارم در سال ۱۹۴۰م/ ۱۳۱۸ش در چاپخانه بروخیم تهران در ۲۳۴ صفحه آماده توزیع شد.

۵- انگلیون مجید در عهد عتیق و جدید - به رخصت معارف ولایه بیروت الجلیله. در چاپخانه آمریکایی در بیروت به سال ۱۸۹۱م/ ۱۲۷۰ش در ۱۲۷ صفحه منتشر شد. این کتاب در پنجاب هند برای فارسی زبانان به فروش می‌رسید.

۶- سؤال و جواب مسیحی - عنوان کتابی است که در سال‌های پایانی قرن نوزدهم چاپ شد.

۷- خلاصه الاسفار - توسط جیمس هاوکس (JAMES HAWKS) تهیه شده و مقدمه‌ای بر اسفار مقدس است که در جلفای اصفهان با چاپ سنگی منتشر شد.

۸- رتبه الانسان فی حیات دکتر کاکران - که ویلیام شید (W. SHEDD) مدیر و معلم مدرسه آمریکایی موسوم به معرفت به زبان انگلیسی تصنیف و تألیف کرد و میرزا یوسف خان شیرازی لسانحضور، ناظم و مدرس این مدرسه همین نسخه را به زبان فارسی ترجمه کرد که در ارومیه، در چاپخانه آمریکایی سال ۱۳۲۵ش/ ۱۹۰۷م در ۵۳ صفحه چاپ شد.

۹- دکتر موسی از شاگردان دکتر هولمز (DR. HOLMS) رساله‌ای برای دعوت مردم به کیش مسیح با هزینه شخصی منتشر کرد که سال انتشار این رساله ۱۰۲ صفحه‌ای ۱۹۰۱م/ ۱۲۸۰ش است.

۱۰- شهادت قرآنی بر کتاب‌های ربّانی.

۱۱- شهادت - این کتاب فهرستی است از پیشگویی‌های انبیا درباره ظهور حضرت عیسی که توسط لوید داگلاس عضو میسیون تهیه شده است. همین کتاب در چاپ‌های بعدی با عنوان «اخبار انبیا» منتشر شده است.

۱۲- اصول ایمان مسیحی.

۱۳- اعترافات الکندی. عبدالملیح بن اسحق کندی.

۱۴- مکالمات محبتانه.

۱۵- جوان طیال - مؤلف آنی مونتگمری (MISS ANNIE MONTGOMERY)

سال ۱۹۲۸م/ ۱۳۰۷ش به چاپ رسید.

۶- کشف الاسرار - که درباره نبوت انبیا است.

۷- کتاب مسمی به مشکوه صدق - پنجاب، رلیجس بوک سوسائتی (RELIGIOUS BOOK SOCIETY) انارکلی - لاهور - مؤلف اصلی این کتاب یکی از علمای بیت المقدس و مصنف نوبر شیرین است. ترجمه از عربی به فارسی آن ۴۲۷ صفحه و چاپ آن سنگی است.

۸- نوبر شیرین.

۹- رساله خدا یکی است دو نیست - چاپ سنگی با خط نستعلیق در ۱۳ صفحه بدون تاریخ.

۱۰- تعلیمات راجع به عشای ربّانی - به قلم بیشاب لینتن. چاپ سنگی، خط نستعلیق در ۳۴ صفحه.

۱۱- مژده مسافرین - به قلم خ - ع، محب النجس البشری. در سال ۱۹۳۱م/ ۱۳۰۹ش در چاپخانه نیل چاپ شد.

۱۲- اصول اساسی مسیحیت - تألیف «اردلی» چاپ سال ۱۹۵۶م/ ۱۳۳۵ش. کتابفروشی مهر آیین اصفهان در ۶۸ صفحه.

۱۳- نیبایع الاسلام - که توسط کشیش دکتر تیزدال (REV.W.ST.CLAIR TISDALL) به زبان انگلیسی نوشته و سپس به فارسی ترجمه شد.

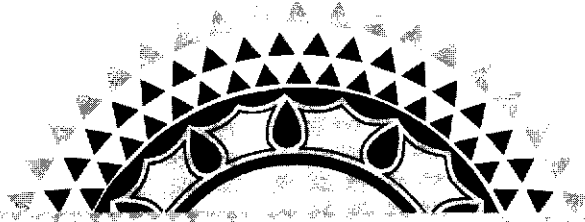
۳- سازمان میسیونری کلیساهای آمریکا -

این میسیون به منظور تبلیغ میان نستوری‌ها (آشوری‌ها)ی ایران از سال ۱۸۳۴م/ ۱۲۱۳ش در ارومیه مستقر شد. در سال ۱۸۴۰م/ ۱۲۱۹ش یک چاپخانه مجهز تأسیس کرد که عمدتاً در آن کتاب‌های زبان آشوری به چاپ می‌رسید ولی این چاپخانه حروف فارسی و عربی نیز در اختیار داشت و گهگاه بر حسب ضرورت به چاپ کتاب‌های فارسی مبادرت می‌کرد. کتاب‌های منتشره توسط این میسیون چه در خارج از کشور و چه در داخل از این قرارند:

۱- کتاب کیف در موضوع دلایل ایمان مسیحی - به وسیله جیمس مریک (JAMES MERRICK) به زبان فارسی ترجمه و در سال ۱۸۴۶م/ ۱۲۳۵ش در آدینبورگ به چاپ رسید.

۲- رساله کشف الآثار فی قصص انبیای بنی اسرائیل - یعنی رساله ذکر و تکمیل اقوال پیغمبران و حواریان عبرانی. تألیف جیمس مریکه قسیس نیگه دنیایی در ارومیه، این کتاب در دارالسلطنه «ادن برنج» بدارالطباعة تومس کهنستیل در سال ۱۲۹۲ش/ ۱۸۴۹م در ۱۹۱ صفحه به چاپ رسید.

۳- مجموعه سرودهای مسیحی - این سرودها توسط یوحنا شماس گردآوری، توسط جیمس

۱۹۴۴م/ ۱۳۲۳ش در چاپخانه فاروس در ۱۶۶ صفحه چاپ شد.

پس از عزیمت دکتر وایشم، دکتر جان الدر جانشین وی شد و نام بنیاد مذکور به کمیته «ادبیات شورای کلیسای ایران» تغییر یافت. از اقدامات مهم آن که در سال‌های پایانی جنگ جهانی دوم صورت گرفت تأسیس بنگاه انتشاراتی نور جهان است که اکثر مسؤولان آن از ایرانیان مسیحی بودند. بنگاه مزبور که از جمله قدیمی‌ترین مؤسسات انتشاراتی ایران است، توانست صدها جلد کتاب برای رده‌های سنی مختلف، به خصوص کودکان و نوجوانان منتشر کند که فهرست نسبتاً کاملی از آنها تهیه و توزیع شده است.

و زحمات شیخی در پنجاب هندوستان تألیف ویلیام میلر در سال ۱۹۳۵م/ ۱۳۱۴ش چاپخانه بروخیم تهران در ۱۵۲ صفحه چاپ شد.

۱۷- کشف الایات - از دکتر جان الدر که چاپ آن سال ۱۹۳۵م/ ۱۳۱۴ش در چاپخانه بروخیم تهران در ۲۴۴ صفحه صورت گرفت.

۱۸- تمسک به خدا - نگارش دکتر سموئیل زویمر آمریکایی که سال ۱۹۳۸م/ ۱۳۱۷ش در چاپخانه بروخیم تهران در ۹۸ صفحه به چاپ رسید. ۱۹- سرگذشت پولس رسول - براساس معتقدات مسیحی سال ۱۹۳۸م/ ۱۳۱۶ش در چاپخانه بروخیم تهران چاپ شد.

۲۰- کتاب حیات یا تفسیر انجیل یوحنا به ترجمه و نگارش ویلیام میلر که چاپ آن سال ۱۹۴۱م/ ۱۳۲۰ش در چاپخانه بروخیم تهران در ۴۴۷ صفحه انجام شد.

۲۱- پرورش کودک - تألیف گریس پین (G. PAYN) سال ۱۹۴۲م/ ۱۳۲۱ش در ۱۰۴ صفحه به چاپ رسید.

۲۲- نظارت مسیحی - به قلم کیدی آلن آمریکایی در چاپخانه فاروس تهران سال ۱۹۴۳م/ ۱۳۲۲ش در ۱۵۴ صفحه منتشر شد.

۲۳- زندگانی خانواده مسیحی - به قلم مسیزبویس و ترجمه صفرا خانم آذرمی سال

۸- تاریخ کلیسای قدیم در امپراتوری روم و ایران - تألیف ویلیام میلی (W. MILLER) و ترجمه علی نخستین. در لیبیک آلمان، سال ۱۹۳۱م/ ۱۳۱۰ش در ۳۶۰ صفحه به چاپ رسید. ۹- مضرات الکل - کنفرانس دکتر رضازاده شفق در کالج آمریکایی تهران است که سال ۱۹۳۱م/ ۱۳۱۰ش توسط انتشارات روزنامه کوشش در ۵۱ صفحه به بازار عرضه شد.

۱۰- تفسیر رساله به عبرانیان - تألیف کریستی ویلسن و ۴ یوسفی. سال ۱۹۳۱م/ ۱۳۱۰ش در ۱۳۱ صفحه چاپ شد.

۱۱- تاریخچه مدرسه متوسطه آمریکایی همدان - که شامل سرودهای روحانی است و در چاپخانه «کیمیا» همدان در سال ۱۳۱۱/۱۹۳۲ چاپ شد.

۱۲- تفسیر کتاب اعمال رسولان - تألیف ویلیام میلر آمریکایی و ترجمه احمد نخستین، در سال ۱۹۳۲م/ ۱۳۱۱ش در چاپخانه اوگوست پریس در لیبیک آلمان در ۴۰۰ صفحه به چاپ رسید.

۱۳- تاریخچه مدرسه متوسطه آمریکایی اناث همدان، شامل سرودهای روحانی. چاپ چاپخانه «کیمیا» همدان، سال ۱۹۳۳م/ ۱۳۱۲ش

۱۴- تفسیر انجیل لوتا - تألیف ویلیام میلر و ترجمه احمد نخستین در چاپخانه بروخیم تهران، سال ۱۹۳۴م/ ۱۳۱۳ش در ۳۷۱ صفحه چاپ شد.

۱۵- بخشش مسیحی تألیف دکتر کریستی ویلسن. سال ۱۹۳۴م/ ۱۳۱۳ش چاپخانه بروخیم تهران در ۱۲ صفحه به چاپ رسید.

۱۶- سرگذشت سادوساندرسنگ - داستان زندگی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

مركز مآل علم انسانی

